

Pesach: The Spiritual Dimension

Dr Tali Loewenthal

Director, Chabad Research Unit
naftali.loewenthal@gmail.com - www.chabadresearch.net

Basic Concepts

מצרים - Egypt *Mitzrayim* - or 'Limitations', *Meitzarim*. Leaving the limitations of life and of one's own ego.

Matza as opposed to Bread: selflessness **ביטול** as against the puffed-up ego.

Ahavat Yisrael

Deconstructing the hierarchy of the Four Sons/Daughters

Leaving Egypt Every Day

"In every generation...." **בכל דור ודור** ....

Rabbi Shneur Zalman of Liadi, *Tanya* Part 1, ch.47 - the Shema as a daily opportunity to leave one's personal *Mitzrayim* and achieve freedom.

Pesach and Mitzvot

The question of the Wise Child (from a discourse by the Lubavitcher Rebbe)

Sources: Rashi to Shemot, Bo 13:14

Devarim, Vaetchanan 6:20-25

between the holiness of the Shabbat and the holiness of the festival, and You have sanctified the seventh day above the six work-days. You have set apart and made holy Your people Israel with Your holiness. Blessed are You, Lord, who makes a distinction between holy and holy.

Drink the cup while seated, reclining on the left side as a sign of freedom.

URECHATZ

Wash the hands without reciting the blessing.

KARPAS

Take less than a *kezayit* of the *karpas*, dip it into salt-water or vinegar, and recite the following blessing:

ברוך אתה יהוה אלהינו קדושך המעולם בורא פרי האדמה:
יפין להוליא גם המצור בצרפה ו :

When reciting this blessing have in mind that it is also for the bitter herbs [of *maror* and *korech*, to be eaten later on].

YACHATZ

Take the middle matzoh and break it into two, one piece larger than the other.

The larger piece is set aside to serve as *afikoman*.

The smaller piece is put back, between the two *matzot*.

MAGGID

Raise the tray with the *matzot* and say:

מחלקין בקערה עם המנות ללד אחד ומזמנין לו כוס ו' וכלן בזין שולל מה נשתנה :
מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות . לשבכל הלילות אין אנו במבולין אפילו פועם אמת . הלילה הזה לפני פלעמים : לשבכל הלילות אנו אכלין חמץ או מצה הלילה הזה בלוי מצה : לשבכל הלילות אנו אכלין יצאור והקות הלילה הזה מרור : לשבכל הלילות אנו אכלין בדין וישבדין ובין חמפין הלילה הזה כלנו חמפין :

The tray with the *matzot* is moved aside, and the second cup is poured. Now the child asks "What makes this night different . . .":

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות . לשבכל הלילות אין אנו במבולין אפילו פועם אמת . הלילה הזה לפני פלעמים : לשבכל הלילות אנו אכלין חמץ או מצה הלילה הזה בלוי מצה : לשבכל הלילות אנו אכלין יצאור והקות הלילה הזה מרור : לשבכל הלילות אנו אכלין בדין וישבדין ובין חמפין הלילה הזה כלנו חמפין :

The tray is restored to its place with the *matzoh* partly uncovered.

Now we say "We were slaves . . .":

עבדים היינו לפרעה במצרים ויהי אנו יהוה אלהינו משום בדין הוקחו ובוהלע נמויה . ואלו לא

מחלקין בקערה עם המנות ללד אחד ומזמנין לו כוס ו' וכלן בזין שולל מה נשתנה :
מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות . לשבכל הלילות אין אנו במבולין אפילו פועם אמת . הלילה הזה לפני פלעמים : לשבכל הלילות אנו אכלין חמץ או מצה הלילה הזה בלוי מצה : לשבכל הלילות אנו אכלין יצאור והקות הלילה הזה מרור : לשבכל הלילות אנו אכלין בדין וישבדין ובין חמפין הלילה הזה כלנו חמפין :

בפסח שזוטה הכוס גישבה בהסבת שממל לך מרות :

ורחוק וזמנל ידיו ולינו מבדך :

כרפס מנח פחות מכוס כרפס ויעטול צמי מנח לו מונח ויעדך :

ברוך אתה יהוה אלהינו קדושך המעולם בורא פרי האדמה:
יפין להוליא גם המצור בצרפה ו :

יחזן ויקח מנה באמנעות ופורסה לפניס חלק אחד גדול ממזינו והלך כעטול יימי להסיקמן והקפן מניח בין הב' מנות :

מגיד ומנניה בקערה שיש בה המנות ויאמר :

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות . לשבכל הלילות אין אנו במבולין אפילו פועם אמת . הלילה הזה לפני פלעמים : לשבכל הלילות אנו אכלין חמץ או מצה הלילה הזה בלוי מצה : לשבכל הלילות אנו אכלין יצאור והקות הלילה הזה מרור : לשבכל הלילות אנו אכלין בדין וישבדין ובין חמפין הלילה הזה כלנו חמפין :

מחלקין בקערה עם המנות ללד אחד ומזמנין לו כוס ו' וכלן בזין שולל מה נשתנה :

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות . לשבכל הלילות אין אנו במבולין אפילו פועם אמת . הלילה הזה לפני פלעמים : לשבכל הלילות אנו אכלין חמץ או מצה הלילה הזה בלוי מצה : לשבכל הלילות אנו אכלין יצאור והקות הלילה הזה מרור : לשבכל הלילות אנו אכלין בדין וישבדין ובין חמפין הלילה הזה כלנו חמפין :

ומזמנין בקערה ומננין מנחט כפת ולומרים עבדים וכ' :

עבדים היינו לפרעה במצרים ויהי אנו יהוה אלהינו משום בדין הוקחו ובוהלע נמויה . ואלו לא

outstretched arm. If the Holy One, blessed be He, had not taken our fathers out of Egypt, then we, our children and our children's children would have remained enslaved to Pharaoh in Egypt. Even if all of us were wise, all of us understanding, all of us knowing the Torah, we would still be obligated to discuss the exodus from Egypt; and everyone who discusses the exodus from Egypt at length is praiseworthy.

מימי It happened that Rabbi Eliezer, Rabbi Yehoshua, Rabbi Eleazar ben Azaryah, Rabbi Akiva and Rabbi Tarphon were reclining [at a *Seder*] in B'nei Berak. They were discussing the exodus from Egypt all that night, until their students came and told them: "Our Masters! The time has come for reciting the morning *Shema*!"

אמר Rabbi Eleazar ben Azaryah said: "I am like a man of seventy years old, yet I did not succeed in proving that the exodus from Egypt must be mentioned at night — until Ben Zoma explained it: "It is said, 'That you may remember the day you left Egypt *all* the days of your life'; now 'the days of your life' refers to the *days*, [and the additional word] 'all' indicates the inclusion of the *nights*!" The sages, however, said: "The days of your life' refers to the present-day world; and 'all' indicates the inclusion of the days of Mashiach."

ברוך Blessed is the Omnipresent One, blessed be He! Blessed is He who gave the Torah to His people Israel, blessed be He! The Torah speaks of four children: One is wise, one is wicked, one is simple and one does not know how to ask.

חכם The wise one, what does he say? "What are the testimonies, the statutes and the laws which the Lord, our God, has commanded you?" You, in turn, shall instruct him in the laws of Pesach, [up to] "one is not to eat any dessert after the Pesach-lamb."

הוציא הקדוש ברוך הוא את אבותינו ממצרים הרי אנו ובנינו וכו' בנינו במישעבדים היינו לפרעה במצרים. ואפילו פקדו חכמים פקדו גבונים פקדו יורעים אמת המתוך מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים, וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח:

מעשה פרבי אליעזר ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא ורבי מרפון שהיו מסבים בבני ברק, והיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה עד שאבאו תלמידיהם ואמרו להם רבותינו הניעו זמן קריאת שמע של שחרית:

אמר רבי אלעזר בן עזריה הרי אני פכן לבעלים שנה ולא זכותי שנתאמר יציאת מצרים בלילות עד שחרית שכן זמא. שנתאמר למען הנזכר איתום צאתה מצרים כל ימי חייך. ימי חייך תמים, כל ימי חייך להביא הלילות. ותקמים אומרים ימי חייך מעולם היה. כל ימי חייך להביא לימות המשיח:

ברוך המקום. ברוך הוא. ברוך שנתן הורה לעמו ישראל. ברוך הוא. בנגד ארבעה בנים הבריה הורה. אחד חכם. ואחד רשע. ואחד פם. ואחד שאינו יודע לשאל:

חכם מה הוא אומר מה העזרת והחנכים והמשפטים אשר צוה יהוה אלהינו איתכם ואף אמתה אומר לו פה לבנות תפסח אין מפטירין אחר תפסח אפיקרמו:

the wicked one, what does he say? "What is this service to you?" He says "to you," but not to him! By thus excluding himself from the community he has denied that which is fundamental. You, therefore, blunt his teeth and say to him: "It is because of this that the Lord did for me when I left Egypt"; "for me"—but not for him! If he had been there, he would not have been redeemed!"

The simpleton, what does he say? "What is this?" Thus you shall say to him: "the Lord took us out of Egypt, from the house of slaves, with a strong hand."

As for the one who does not know how to ask, you must initiate him, as it is said: "You shall tell your child on that day, 'It is because of this that the Lord did for me when I left Egypt.'"

One may think that [the discussion of the exodus] must be from the first of the month. The Torah therefore says, "On that day." "On that day," however, could mean while it is yet daytime; the Torah therefore says, "It is because of *this*." The expression "because of this" can only be said when *matzoh* and *maror* are placed before you.

In the beginning our fathers served idols; but now the Omnipresent One has brought us close to His service, as it is said: "Joshua said to all the people: Thus said the Lord, the God of Israel, Your fathers used to live on the other side of the river—Terach, the father of Abraham and the father of Nachor, and they served other gods.

"And I took your father Abraham from beyond the river, and I led him throughout the whole land of Canaan. I increased his seed and gave him Isaac, and to Isaac I gave

רשע מה הוא אומר מה העבודה הזאת לכם. לכם ולא לי. ולפי שזו צייה את-עצמו מן הכלל כפר בעקב. ואף אתה הקמה את-שני ואמר לי בעבור זה עשה יהוה לי בצאתי מצרים. לי ולא לי אלו היה ישם לא היה נגאל:

הוא אומר יהוה מצרים מבית עבדים: הם מה הוא אומר מה זאת. ואמרת אליו בהיזק גד

ולאנו ידע לשאל את פתח לו שישאמר והיה לבנה ביום שהוא לאמר בעבור זה עשה יהוה לי בצאתי מצרים:

יכול מראש תדע תלמוד לומר ביום שהוא אי ביום שהוא יכול מבעוד יום תלמוד לומר בעבור זה. בעבור זה לא אמרתי אלא בשעה שיש מצה ומרור מנחים לפניך:

מתחלה עובדי עבודה זרה היו אבותינו ועבדו קרבנו המקום לעבודתו. שישאמר והאמר יהוה אל-כל-העם מה-אמר יהוה אלהי ישראל בעבור תהר ישבו אבותיכם מעולם תרה אבי אברהם ואבי נחור ועבדי אלהים אחרים:

ואמר את-אביכם את-אברהם מתבר הנהר ואמר אוהו בכל-ארגז פגעה וארץ את-הרעו ואמר לו את-נחור: ואמר לו-נחור את-עקב ואמר-ישו ואמר

לעשו

ואברהם קרי

Rabban Gamliel used to say: Whoever does not discuss the following three things on *Pesach* has not fulfilled his duty, namely: *Pesach* (the Pesach-sacrifice), *Matzoh* (the unleavened bread) and *Maror* (the bitter herbs).

פסח—the Pesach-lamb that our fathers ate during the time of the *Beit Hamikdash*—for what reason [did they do so]? Because the Omnipresent passed over our fathers' houses in Egypt, as it is said: "You shall say, It is a Pesach-offering to the Lord, because He passed over the houses of the children of Israel in Egypt when He struck the Egyptians with a plague, and He saved our houses. And the people bowed and prostrated themselves."

Take the broken matzoh into your hand and say:

This matzoh that we eat—for what reason? Because the dough of our fathers did not have time to become leavened before the King of the kings of kings, the Holy One, blessed be He, revealed Himself to them and redeemed them. Thus it is said: "They baked matzoh-cakes from the dough that they had brought out of Egypt, because it was not leavened; for they had been driven out of Egypt and could not delay, and they had also not prepared any [other] provisions."

Take the *maror* into your hand and say:

This *maror* that we eat for—what reason? Because the Egyptians embittered our fathers' lives in Egypt, as it is said: "They made their lives bitter with hard work, with mortar and with bricks, and with all manner of service in the field; all their service which they made them serve with rigor."

In every generation a person is obligated to regard himself as if he had come out of Egypt, as it is said: "You shall tell your child on that day, it is because of this that the Lord did for me when I left Egypt." The Holy One, blessed be He, redeemed not only our fathers from Egypt, but He redeemed also us with them, as it is said: "It was us that He brought out from there, so that He might bring us to give us the land that He swore to our fathers."

Cover the matzoh and raise the cup. The cup is to be held in the hand until the completion of the blessing. "Who has redeemed us . . ."

Thus it is our duty to thank, to laud, to praise, to glorify, to exalt, to adore, to bless, to elevate and to honor

רַבֵּן גַּמְלִיאֵל הָיָה אוֹמֵר כָּל-יְשׁוּעָא אֲמַר יְשׁוּעָה דְּבָרִים אֵלּוּ בְּפִסְחָא לֵאלֹהֵי יְהוָה וְדַי חַוְבָּרַי. וְאָמַרְתָּ: הֵן: פֶּסַח. מַצֹּה, וּמָרֹר:

פֶּסַח יְשׁוּעָה אֲבוֹתֵינוּ אֵלֵינוּ עַל-כֵּלִים בְּנִמְן לְשִׁבֹתֵיתֵי תַּמְקָדֵישׁ קָדִים עַל-יְשׁוּעָה מִתּוֹ. עַל-שְׁמוֹם לְשִׁפְסַח תַּמְקָדִים עַל-בֵּיתֵי אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם. וְאֲמַרְתֶּם וְנִמְן פֶּסַח הוּא לַיהוָה אֲשֶׁר פֶּסַח עַל-בֵּיתֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם בְּנִימְנוֹ אֶת-מִצְרַיִם וְאֶת-בֵּיתֵינוּ הִצִּיל וְיִקְרָא הַעֵלִים וְיִשְׁתַּחֲוֶהוּ:

נִסְבַּל בְּפִסְחָא 1715 וְיִמְמַר:

מַצֹּה הִיא יְשׁוּעָה אֲבוֹתֵינוּ עַל-יְשׁוּעָה מִתּוֹ. עַל-שְׁמוֹם לְשִׁפְסַח תַּמְקָדֵישׁ קָדִים אֲבוֹתֵינוּ לְהַתְמַיֵּן עַד שֶׁנִּגְלָה עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ הַמַּלְכִים תַּמְקָדֵישׁ בְּרַחֵם הוּא וְאֲמַרְתֶּם. לְשִׁפְסַח תַּמְקָדֵישׁ אֶת-בֵּיתֵנוּ וְלֵאמֹר מִצְרַיִם עֲנִית מַצֹּה כִּי לֹא תִמְצָא כִּי נִרְשָׁנוּ מִמִּצְרַיִם וְלֹא יִכְדוּ לְהַתְמַחֲמַחַת וְנִמְן לֵאלֹהֵינוּ עַל-שְׁמוֹם לְשִׁפְסַח תַּמְקָדֵישׁ קָדִים:

נִסְבַּל בְּפִסְחָא 1715 וְיִמְמַר:

מַצֹּה הִיא יְשׁוּעָה אֲבוֹתֵינוּ עַל-יְשׁוּעָה מִתּוֹ. עַל-שְׁמוֹם לְשִׁפְסַח תַּמְקָדֵישׁ קָדִים אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם. לְשִׁפְסַח תַּמְקָדֵישׁ קָדִים אֲבוֹתֵינוּ לְהַתְמַיֵּן עַד שֶׁנִּגְלָה עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ הַמַּלְכִים תַּמְקָדֵישׁ בְּרַחֵם הוּא וְאֲמַרְתֶּם. לְשִׁפְסַח תַּמְקָדֵישׁ אֶת-בֵּיתֵנוּ וְלֵאמֹר מִצְרַיִם עֲנִית מַצֹּה כִּי לֹא תִמְצָא כִּי נִרְשָׁנוּ מִמִּצְרַיִם וְלֹא יִכְדוּ לְהַתְמַחֲמַחַת וְנִמְן לֵאלֹהֵינוּ עַל-שְׁמוֹם לְשִׁפְסַח תַּמְקָדֵישׁ קָדִים:

פֶּסַח יְשׁוּעָה אֲבוֹתֵינוּ אֵלֵינוּ עַל-כֵּלִים בְּנִמְן לְשִׁבֹתֵיתֵי תַּמְקָדֵישׁ קָדִים עַל-יְשׁוּעָה מִתּוֹ. עַל-שְׁמוֹם לְשִׁפְסַח תַּמְקָדֵישׁ קָדִים אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם. לְשִׁפְסַח תַּמְקָדֵישׁ קָדִים אֲבוֹתֵינוּ לְהַתְמַיֵּן עַד שֶׁנִּגְלָה עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ הַמַּלְכִים תַּמְקָדֵישׁ בְּרַחֵם הוּא וְאֲמַרְתֶּם. לְשִׁפְסַח תַּמְקָדֵישׁ אֶת-בֵּיתֵנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם בְּנִימְנוֹ אֶת-מִצְרַיִם וְאֶת-בֵּיתֵנוּ הִצִּיל וְיִקְרָא הַעֵלִים וְיִשְׁתַּחֲוֶהוּ:

יְכַסֵּה אֶת כַּסְפֵּי וְיַגְדִּישׁ אֶת כַּסְפֵּי וְיִתְּנוּ בִּירוֹמוֹ בִּירוֹ עַד כַּסְפֵּי בְּכֶסֶף מִכֵּן גַּמְלִי:

לְפִיכָרְךָ אֲנִתְנוּ תְהִלָּה לְחַוְדוֹת לְחַמֵּל לְיִשְׁבֹּתְךָ לְפָאֵר לְרוּחֵם לְמִדָּה לְכַבֵּד לְעַלְיָה וּלְקַבְּלָם. לְמִי

ליקוטי אמרים

זה שתפול עליה אימתה ופחד תחלה ואח"כ אהבה רבה בתענוגים או כרשפי אש כמדת הצדיקי' שנודרך חומרם וכנודע שדעת הוא לשון הרגשה בנפש והוא כולל חסד וגבורה. אעפ"כ אני תמיד עמך כי אין החומר מונע יחוד הנפש באור א"ס ב"ה הממלא כל עלמין וכמ"ש גם הישך לא יחשיך כמך. ובוה יובן חומר עונש איסור מלאכה בשבתות וחמץ בפסח השהה לכל נפש לפי שאף בנפש בור ועם הארץ נמור מאיר אור קדושת שבת וי"ט ונידון בנפשו בכרת וסקילה על חילול קדושה זו. וגם משהו חמץ או טלמול מוקצה פוגם בקדושה שעל נפשו כמו בקדושת נפש הצדיק כי תורה אחת לכולנו. [ומ"ש בהמות לשון רבים לרמוז כי לפניו ית' גם בחי' דעת העליון הכולל חו"ג נדמה כבהמות ועשייה גופנית לגבי אור א"ס כמ"ש כולם בתכמה עשית ונק' בהמה רבה כמ"ש במ"א. והוא שם ב"ן בגימ' בהמ"ה שלפני האצילות]:
פרק מזו והנה בכל דור ודור וכל יום ויום חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא

היום ממצרים. והיא יציאת נפש האלהית ממאסר הגוף משכא דחויא ליכלל ביחוד אור א"ס ב"ה ע"י עסק התורה והמצות בכלל ובפרט בקבלת טלנות שמים בק"ש שבה מקבל וממשיך עליו יחודו ית' בפירוש באמרו ה' אלהינו ה' אחד. וכמ"ש"ל כי אלהינו הוא כמו אלהי אברהם וכו' לפי שהיה במל ונכלל ביחוד אור א"ס ב"ה רק שאברהם זכה לזה במעשיו וחילוטו בקודש ממדרגה למדרגה. כמ"ש ויסע אברהם הלך ונסוע וגו': אבל אנתנו ירושה ומתנה היא לנו שנתן לנו

or Names, corresponding to the numbers 45 (שם מ"ה), 52 (שם ב"ן), 63 (שם ע"ב), and 72 (שם ט"ג).

Chapter 47

[1] *The Mishnah* (Pesachim 10, M.5) does not contain the words "and every day" and "that day," which the

author inserts. [2] Deut. 6:4. [3] Ch. 46. [4] "... the G-d of Isaac, and the G-d of Jacob"—Liturgy (Amidah). Cf. *Mechilta on Ex.* 3:15. [5] Gen. 12:9.

ליקוטי אמרים

סו

לנו את תורתו והלביש בה רצונו וחכמתו ית' המיוחדים במהותו ועצמותו ית' בתכלית היחוד והרי זה כאלו נתן לנו את עצמו כביכול . כמ"ש בו"הק ע"פ ויקחו לי תרומה [דלי כלומר אותי והל"ל ותרומה אלא משום דכולא חד ע"ש היטב]: וז"ש ותתן לנו ה' אלהינו באהבה כו' כי באור פניך נתת לנו ה' אלהינו כו' ולזה אין מונע לנו מדביקות הנפש ביהודו ואורו ית' אלא הרצון שאם אין האדם רוצה כלל ח"ו לדבקה בו כו' . אבל מיד שרוצה ומקבל וממשיך עליו אלהותו ית' ואומר ה' אלהינו ה' אחד הרי ממילא נכללת נפשו ביהודו ית' דרוח אייתי רוח ואמשיך רוח והיא בחי' יציאת מצרים ולכן תקנו פ' יציאת מצרים בשעת ק"ש דווקא . אף שהיא מצוה בפני עצמה ולא ממצות ק"ש כדאיתא בגמרא ופוסקים אלא מפני שהן דבר אחד ממש . וכן בסוף פ' יציאת מצרים מסיים ג"כ אני ה' אלהיכם והיינו גם כן כמש"ל :

פרק מה והנה כאשר יתבונן המשכיל בגדולת

א"ס ב"ה כי כשמו כן הוא א"ס

ואין קץ ותכלית כלל לאור וחיות המתפשט ממנו ית' ברצונו הפשוט ומיוחד במהותו ועצמותו ית' בתכלית היחוד ואילו היתה השתלשלות העולמות מאור א"ס ב"ה בלי צמצומי רק כסדר המדרגות ממדרגה למדרגה בדרך עלה ועלול לא היה העוה"ז נברא כלל כמו שהוא עתה בבחי' גבול ותכלית מהארץ לרקיע מהלך ת"ק שנה וכן בין כל רקיע לרקיע וכן עובי כל רקיע ורקיע ואפי' עו"הב וג"ע העליון מדור נשמות הצדיקי' הגדולים והנשמו' עצמן ואצ"ל המלאכי' הן בבחי' גבול ותכלית כי

יש

in my soul, which should bring down on it fear and awe first, followed by a great love of delights, or a burning [love] like fiery coals, similar to the quality of the *tzaddikim*, whose corporeality has been purified; for, as is known, *da'at*²⁰ connotes a sensitivity of the soul, comprising *chesed* (kindness) and *gevurah* (sternness)²¹—“Yet am I continually with Thee,” for the corporeality of the body does not prevent the union of the soul with the light of the blessed *En Sof*, Who fills all worlds, and as is written: “Yea, the darkness hideth not from Thee.”²²

Thereby will be understood the severity of the punishment for transgressing the prohibition of work on the Sabbath or that of unleavened bread on Passover, which [prohibition] equally applies to all. For even in the soul of an uncultured and completely illiterate person shines the light of the sanctity of Sabbath or Festival; hence he faces capital punishment by *karet*²³ or stoning, for the profanation of this sanctity.

Similarly, [transgression involving] the slightest amount of leaven, or the handling of *muktzeh*²⁴ tarnishes the sanctity which rests on his soul, just as it would the sanctity of the soul of a *tzaddik*, for we have all one Torah.

(And as for the use of the plural form “*behemot*,”²⁵ this is an intimation that before Him, may He be blessed, even the so-called *Da'at Elyon* [“Supernal Knowledge”]—which comprises *chesed* and *gevurah*—is like “beasts” i.e. a physical creation, when compared with the light of the *En Sof*, as is written: “In wisdom hast Thou

made them all,”²⁶ and this is called *Behemah rabbah* [“a great beast”], as is explained elsewhere. And this is the Name of ב"ן,²⁷ with the numerical equivalent of בהמה [beast], preceding *Atzilut*.)

●▲ Chapter 47

“In every generation and every day a person is obliged to regard himself as if he had that day come out of Egypt.”¹ This refers to the release of the divine soul from the confinement of the body, the “serpent’s skin,” in order to be absorbed into the Unity of the light of the blessed *En Sof*, through occupation in the Torah and commandments in general, and in particular through accepting the Kingdom of Heaven during the recital of the *Shema*, wherein the person explicitly accepts and draws over himself His blessed Unity, when he says: “The Lord is our G-d, the Lord is One.”²

It has previously been explained³ that “our G-d” is understood in the same way as “The G-d of Abraham,” and so forth,⁴ because he became nullified and absorbed into the Unity of the light of the blessed *En Sof*, except that Abraham merited this by reason of his works and his advancing in holiness from degree to degree, as is written: “And Abram journeyed, going on and on. . . .”⁵ In our case, however, it is a heritage and a gift, in that He has given

[20] Implicit in the words ג'ל'א אדע. of the soul; Divine punishment through premature or sudden death. [24] Anything forbidden to be used or handled on Sabbath. [25] In Ps. 73: 22, quoted earlier. [26] Ps. 104: 24. [27] The Tetragrammaton spelled out fully (each of the four letters—phonetically) in Hebrew letters, produces four variations,

us His Torah and has clothed in it His blessed will and wisdom, which are united with His blessed Essence and Being in perfect unity; and surely this is as if He gave us His very self, as it were. In this sense the *Zohar*⁶ commented on the verse: "That they bring Me an offering." (For the expression לִי ["to Me"] has the same meaning as אֹתִי ["Me"]; and hence the text should have read "Me and an offering,"⁷ except that both are one and the same. Study it well there.)

This is the interpretation of "And Thou hast given to us, O Lord, our G-d, in love, . . ." [and] "For by the light of Thy countenance hast Thou given us, O Lord our G-d. . . ."⁸ Therefore the only thing that precludes us from the attachment of the soul to His blessed Unity and light is the will, that is, if the human being does not will it at all, G-d forbid, to cleave to Him. . . . But immediately he does so desire, and he accepts and draws upon himself His blessed G-dliness and declares: "The Lord is our G-d, the Lord is One." then surely is his soul spontaneously absorbed into His blessed Unity, for "Spirit evokes spirit, and draws forth spirit."⁹ This is a form of "Exodus from Egypt." Therefore it was ordained that the paragraph concerning the Exodus from Egypt be read specifically during the recital of the *Shema*,¹⁰ although it is a commandment by itself, and not appertaining to the commandment of the recital of the *Shema*, as is stated in the Talmud and Codes;¹¹

for they are actually the same thing. Likewise, at the end of the paragraph referring to the Exodus from Egypt, it is concluded also, "I am the Lord your G-d."¹² This also accords with what has been explained earlier.

●▲ Chapter 48

Contemplating on the greatness of the blessed *En Sof*, the intelligent person [will realise] that as His name indicates, so is He—there is no end or limit or finitude at all to the light and vitality that diffuse from Him, may He be blessed, by His simple¹ will, and which is united with His blessed essence and being in perfect unity. Had the worlds descended from the light of the blessed *En Sof* without "contractions,"² but according to a gradual descent, from grade to grade by means of cause and effect—this world would not, in such case, have ever been created in its present form, in a finite and limited order, [viz.] "From the earth to heaven there being a journey of five hundred years,"³ and similarly between heaven and heaven, and so also the diameter of each heaven. Even the World to Come and the Supreme Garden of Eden—the habitation of the souls of the great *tzaddikim*—and the souls themselves and, needless to add, the angels—are all in the realm of bounds and limitation, for

[6] II, 140b [7] Literally "... take Me and an offering." [8] Liturgy. The emphasis is on "Thou hast given us." [9] I.e. bestows an extra measure of spirituality. *Zohar* II, 162b. [10]

Cf. Berachot, 13a; Rabbi Schneur Zalman of Liadi, *Shulchan Aruch*, Orach Chayim 58:1. [11] Berachot 21a; Ibid. 67:1-2. [12] Num. 15:41.

Chapter 48

[1] I.e. uncaused. [2] The doctrine of *tzimtzum* has already been referred to previously in chs. 21 and 38. Here and in the next chapter, it is further expounded. [3] *Chagigah* 13a.

אֶת־הַחֶקֶק הַזֶּה לְמוֹעֵד מִיָּמִים יָמִימָה : פ
 א וְהָיָה כִּי־יִבְאֶה יְהוָה אֶל־אֶרֶץ הַבְּנֵינִי כַּאֲשֶׁר
 נִשְׁבַּע לָךְ וְלֹא־בִתְיֹךְ וְנִתְּנָה לָךְ : י וְהִעֲבַרְתָּ כָּל־
 פֶּטֶר־רְחֵם לַיהוָה וְכָל־פֶּטֶר וְשֵׁנִי בַּחֲמָה אֲשֶׁר
 יִהְיֶה לָךְ הַזֹּבְרִים לַיהוָה : י וְכָל־פֶּטֶר חֲמֵר תִּפְסֶה
 בְּשֵׁה וְאִם־לֹא תִפְסֶה וְעַרְפָּתוֹ וְכָל בְּכוֹר אָרֶם
 בְּבִנְיָה תִפְסֶה : מִסִּיר יִד וְהָיָה כִּי־יִשְׁאַלְךָ בְּנֶךָ מָחָר
 לֵאמֹר מַה־זֶּאת וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּחֹק יְד הוֹצִיאָנוּ

ו' צו' פ' י'

אונקלוס

יד קומא דגא לומנה מזמן לזמן : יא ויהי ארי יעלנך יי לארעא דבנענאי
 קמא די קיום לך ולאבדחך ויתנה לך : יב ותעבר כל פתח ולדא קדם יי
 וכל פתח ולד בעירא די יהי לך דברון תקדש קדם יי : יג וכל פתח (בוכרא)
 דתמרא תפרוק באמרא ואם לא תפרוק ותנקפה וכל בוכרא דאנשא בבניך
 תפרוק : יד ויהי ארי ישאלך בנה מחר למימר מא דא ותימר לה בתקוף

רש"י

(י) מימים ימימה. משנה לשנה (שם) : (יא) (והיה כי יבאך. יש מרבוינו שלמדו מכאן
 שלא קדשו בכורות הנולדים במדבר. והאומר קדשו. מקדש ביאה זו אם תקומהו במדבר
 תוכו לקנס לארץ ותקומהו שם) : נשבע לך. והיכן נשבע לך? והבאתי אתכם אל הארץ
 אשר נשאתי ונ' (שמי' ו) : ונתנה לך. תהא בעיניך כאלו נתנה לך בו פיום ואל תהי בעיניך
 פירושת אבות : (יב) והעברת. אין והעברתם אלא לשון הפקדה. וכן הוא אומר והעברתם
 את נחלתו לבתו (במ' כ"ו) (מכ"י) : שגר בהמה. נפל ששנרעו אמו ושלחתו בלא עתו ;
 ולמדך הכתיב שהוא קדוש בבכורה לפטור את הבא אחריו ואף שאין נפל קרוי שגר. כמו
 שגר אלפיך (דב' ו) אכל זה לא בא אלא ללמד על הנפל שהרי בקר כתב כל פטור רחם.
 וא"ת אף בכור בהמה שמאה במשמע. בא ופרש במקום אחר בבקרה ובצאנה (דב' ט"ו). לשון
 אחר יש לפירש. והעברת כל פטור רחם בבכור אדם הכתוב מדבר : (יג) פטר חמר. ולא
 פטר שאר בהמה שמאה ; ונזכרת הכתוב היא לפי שגמלו בכורי מצרים לחמורים ; ועוד.
 שסיני את ישראל ביציאתו שאין לך אחר מישראל שלא נטל הרבה חמורים ממצרים
 טענים מפקדם ומזהבם של מצרים : תפדה בשדה. נותן שה לכהן ופטור חמור מותר בהנאה
 והשה חלין ביד כהן (בכורות ט) : וערפתו. עורפו בקופיץ מאחוריו והורגו ; הוא הפסיד
 קמונו של כהן לפיכך יפסיד קמונו (שם י) : וכל בכור אדם בבניך תפדה. חמש סלעים
 פדיונו קצוב במקום אחר (במ' י"ח) : (יד) כי ישאלך בנך מחר. יש מחר שהוא עכשיו ויש
 מחר שהוא לאחר זמן כגון זה. וקגון ולא יאמרו בניכם מחר לבנינו (יהושע כ"ב). דבני נד ודבני
 ראובן : מה זאת. זה תינוק טפש שאינו יודע להעמיק שאלתו וסותם ושואל "מה זאת"
 ובמקום אחר הוא אומר מה העדת והחקים והמשפטים ונ' (דב' ו) הרי זאת שאלת בן
 חכם ; דברה תורה בנגד ארבעה בנים. רשע. ושאני יודע לשאול. והשואל דרך סתומה

יְהוָה מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים: טו וַיְהִי כִּי־הִקְשָׁה
פַּרְעֹה לְשַׁלְּחָנוּ וַיְהִרֶג יְהוָה כָּל־בְּכוֹר בְּאֶרֶץ
מִצְרַיִם מִבְּכֹר אָדָם וְעַד־בְּכֹר בְּהֵמָה עַל־פְּנֵי אֲנִי
וַבַּח לַיהוָה כָּל־פֶּטֶר רֵחַם חֲזֹכִים וְכָל־בְּכוֹר בְּנֵי
אֶפְרָיִם: טז וַתֵּיָה לְאוֹת עַל־יַד־כַּהֲנֵי וּלְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ
כִּי בַתּוֹק יָד הוֹצִיאָנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם:

מספורין הדבר אשר דבר ה' אל ירמיהו. ברמס במימן מ"ו: ק"ס. ימס. סימן:

ס ס ס

יו וַיְהִי בְשַׁלַּח פַּרְעֹה אֶת־הָעַם וְלֹא־נָחַם אֱלֹהִים
דָּרֶךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים כִּי קָרוֹב הוּא כִּי־אָמַר אֱלֹהִים
פֹּדֵי־נַחַם הָעַם בְּרֵאתֶם מִלְחָמָה וּשְׁבוּ מִצְרַיִמָּה:

אונקלוס

יְדָא אַפְקֵינָא יי מִמִּצְרַיִם סְבִית עַבְדֵיחָא: טו וַתֵּה אַרְי־אַקְשֵׁי פַרְעֹה
לְשַׁלְּחוֹתָנָא וְקָטַל יי כָּל בּוֹבְרָא בְּאֶרְעָא דְמִצְרַיִם מִבּוֹבְרָא דְאִנְשָׁא וְעַד בּוֹבְרָא
דְּבַעֲרָא עַל כֵּן אָנָּה דְּבַח קָדָם יי כָּל פְּתַח וְלָדָא דְּיוֹבְרִין וְכָל בּוֹבְרָא דְּכַנֵּי
אַפְרוֹק: טז וַתֵּיָה לְאַרְתַּל עַל יַדְךָ וְלִתְפִלִּין בֵּין עֵינֶיךָ אַרְי בְּתַקְוָךָ יְדָא אַפְקֵינָא
יי מִמִּצְרַיִם:

ס ס ס

יז וַתֵּה כִּד שַׁלַּח פַּרְעֹה ית עַמָּא וְלֹא דְּבַרְנִין יי אַרְח אַרְעָא פְּלִשְׁתַּי אַרְי
קָרוֹבָא הוּא אַרְי אָמַר יי דִּילְמָא יווען עַמָּא בְּמַחְוֵיתוֹן קָרְבָּא וַיִּתּוֹכּוּן

רש"י

והשואל דרך חקמה (מכ"י): (טו) ולטוטפות. תפילין; ועל שם שהם ארבעה בתים קרוין
טוטפות—ט"ט" בכתפי שתים, פת" באתריקי שתים (סנה' ד'). ומנחם חפרו עם ותשר אל
דרום (ית' כ"א), אל תשיפו (מיכה ב'), לשון דבור, כמו ולקרון, שהרואה אותם קשור בין
העינים, וכו' הגם וידבר בו:

(יז) ויהי בשלח פרעה, ולא נחם. נחם, כמו לך נחם את העם (שמי' ל"ב), בהתהלךך
תנחה אותך (משלי ו'): כי קרוב הוא. ונחם לשוב באותו הדרך למצרים; ומדרשי
אנדה יש תרבה: בראתם מלחמה. כגון מלחמת נגד העמלקי והבנעני וגו' (במ'
י"ד), אם הלבנו דרך ישר היו חוננים, ומה אם פשהקופם דרך מעקם אמרו נתנה
ראש ונשובה מצרימה (שם), אם הולכים בפשוטה על אחת פמה ובמה: פן ינחם.

this ordinance in its appointed season from year to year. ¹¹And it shall be when the Eternal shall bring thee into the land of the Canaanites, as he sware unto thee and to thy fathers, and shall give it thee. ¹²That thou shalt set apart unto the Eternal every first offspring of the womb, and every first offspring dropped by beast which thou hast; the males shall be for the Eternal. ¹³And every first offspring of an ass thou shalt redeem with one of a flock; and if thou wilt not redeem it, then thou shalt break its neck: and all the firstborn of man among thy sons shalt thou redeem. ¹⁴And it shall be when thy son asketh thee in time to come, saying, What is this? that thou shalt say unto him, By strength of hand

רש"י

who excludes himself from the *Israelite* community (by saying *ye*, as though he does not wish to participate in the service), whilst here *it states*, (v. 8) "And thou shalt tell thy son", referring to a son who does not know how to enquire, and Scripture teaches you that you yourself must open up *the conversation* with Agadic explanations which attract the heart (cf. Mech. v. 7; Talm. jer. Pes. 10, 4). (8) נַעֲבֹד הוּא FOR THE SAKE OF THIS — for the sake that I should carry out His commands, such as¹) this Passover offering, this unleavened bread and this bitter herb (cf. Mech.). לִי עָשָׂה ה' GOD DID FOR ME — *Here* is an indication of the reply to be given to the wicked son: that one should say to *him*, "God did for me" — and one should not say "what God did לנו, for us" — thus implying "not for thee", for if thou hadst been there (in Egypt) thou wouldst not have been regarded as worthy of being redeemed (Mech.). (9) וְהָיָה לְךָ לְאוֹת AND IT SHALL BE FOR A SIGN UNTO THEE — i. e. the Exodus from Egypt shall be to thee as a sign עַל יָדְךָ וְלִזְכוּרָתְךָ בֵּין עֵינֶיךָ UPON THINE HAND AND AS A MEMORIAL BETWEEN THINE EYES — *meaning*, that you shall write these paragraphs (verses 1—10 and 11—16) and bind them upon the head and upon the arm. עַל יָדְךָ UPON THY HAND — on the left hand; that is why *the word is written* יָדְךָ in its full form (not יָדְךָ) in the second section (v. 16), so that we should explain it (by dividing this word into two: יָד כַּה) as meaning the hand that is weak (כַּה) (Men. 36 b; cf. Mech.). (10) מִיָּמִים יְמִימָה means FROM YEAR TO YEAR (יָמִים frequently signifies a year) (Mech.) [(11) וְהָיָה כִּי יִבְרָאךָ AND IT SHALL COME TO PASS WHEN [THE LORD] SHALL BRING THEE... [THOU SHALT SET APART etc.] — There are some of our Rabbis who learned from this *statement* that the firstborn who were born in the wilderness were not thus hallowed. He who says

NOTES

¹) i. e. מצה ומרור, מצה, ספסא are only examples to which the father may point, but the delivery from Egypt had of course a higher purpose — the carrying out of all God's commands.

רש"י

thy herd and of thy flocks (thus only clean animals) [shalt thou sanctify etc.]. Another meaning may be given in explanation of *והעברת כל* וְהַעֲבַרְתָּ כֹּל *פטר רחם* "thou shalt set apart every first born of the womb" — viz., that Scripture by the term *פטר רחם* is speaking of the firstborn of man (consequently the following words, *שגור בהמה*, need not denote an animal of premature birth, but an animal born in the natural course as it certainly means in Deut. VII. 13, and we thus avoid the necessity of here assigning to *שגור* a meaning different from that which it bears in the latter passage). (13) *פטר חמור* AND EVERY FIRST OFFSPRING OF AN ASS — but not the first offspring of other unclean animals. This exception is the enactment of Scripture, because the firstborn of the Egyptians are compared to asses (Ezek. XXIII. 20; Gen. R. 96); and a further reason for this exception is because they (the asses) were of assistance to the Israelites when they left Egypt, for there was not a single Israelite who did not take with him from Egypt several asses laden with the silver and gold of Egypt. (Mech. on Ex. XVII. 18; Bechor. 5b). *תפדה בשא* THOU SHALT REDEEM WITH A LAMB — one gives a lamb to the priest, and the first offspring of the ass is then permitted to be made use of, whilst the lamb remains in the priest's possession with the character of a non-holy object (*חולין* — an ordinary animal) (cf. Bechor. 9b). *וערפתו* THEN THOU SHALT BREAK ITS NECK — one breaks its neck with a hatchet from behind and so slays it. The reason is: he (the owner of the ass) has caused a loss to the possessions of the priest (by not giving him the lamb), therefore must he suffer loss in his own possessions (Bechor. 10b; cf. Mech.). *וכל בכור בניך תפדה* AND ALL THE FIRSTBORN OF MAN AMONGST THY SONS SHALT THOU REDEEM — His redemption money is fixed in another passage (Num. XVIII. 16) at five Sela'im. (14) *כי ישאלך בנך מחר* WHEN THY SON ASKETH THEE *מחר* — There is a usage of the word *מחר* that refers to "now" (i. e. to the period of time that is nearest to "now" viz., to-morrow), and there is another usage of *מחר* that refers to a day following after the lapse of some time, as, for example, this *מחר* here and as, for example, (Josh. XXII. 27) "That your children may not say to our children in time to come (*מחר*)" which occurs in the chapter about the sons of Gad and the sons of Reuben (Mech.). *מה זאת* WHAT IS THIS? — This is the question of a dull child who has not sufficient understanding to question very profoundly and who therefore asks in an indefinite fashion, "What is this?" In another passage (Deut. VI. 20) it states, "[When thy son asketh thee . . .], What mean the testimonies and the statutes and the judgments . . . [which the Lord our God hath commanded you?]" This, however, is the question of a wise son. The Torah in mentioning four different explanations of the Passover sacrifice-rite to be given by a father to his children, is speaking in reference to four different types of son: the wicked son (XII. 25 and in the second half of XIII. 8), and one who has not sufficient understanding how to ask (in the first half of XIII. 8), and one who asks in an indefinite manner (XIII. 14), and one who asks in a wise fashion (Deut. VI. 20)

והשמידך מעל פני האדמה: ם טו לא
 תנפּו את־יהוה אלהיכם כַּאֲשֶׁר נִסִּיתֶם בַּמִּסָּה:
 יִשְׁמֹר תִּשְׁמְרוּן אֶת־מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
 וְעַד־תֵּיו וְחֻקֵּי אֲשֶׁר צִוָּה: יַחֲשִׁיחַ הַיִּשְׂרָאֵל וְהַטּוֹב
 בְּעֵינֵי יְהוָה לַמַּעַן יֵיטֵב לָךְ וּבֵאתָ וַיִּרְשֶׁתָּ אֶת־
 הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר־נִשְׁבַּע יְהוָה לַאֲבוֹתֶיךָ:
 יֵשׁ לַחֲרֹף אֶת־כָּל־אֵיבֶיךָ מִפְּנֵיךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר
 יְהוָה: ם כִּי־יִשְׁאַלְךָ בִּנְךָ מָחָר לֵאמֹר מָה
 הָעֵדוּת וְהַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
 אֱלֹהֵינוּ אֲתֶכֶם: כֹּא וְאָמַרְתָּ לְבִנְךָ עֲבָדִים הָיִינוּ
 לְפָרַעַה בְּמִצְרַיִם וַיֹּצִיאֵנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם בְּיַד
 חֲזָקָה: כִּי וַיִּתֶּן יְהוָה אוֹתוֹת וּמִפְּתוּיִם גְּדֹלִים וְרַעִים
 בְּמִצְרַיִם בְּפָרַעַה וּבְכָל־בֵּיתוֹ לְעֵינֵינוּ: כִּי וְאוֹתָנוּ
 הוֹצִיא מִשָּׁם לַמַּעַן הֵבִיא אֹתָנוּ לְחַת לָנוּ אֶת־

אונקלוס

רגזא דניי אלקהך קד וישצינד מעל אפי ארעא: טו לא תנסון ית יי אלקכון קמא
 די נסתון בנסיותא: יי מטר תטרון ית פקודיא דניי אלקכון וסהדנתה וקנמוהי
 די פקודך: יי ומעבד דכשר ודחקון קדם יי קדיל דייטב לך ומעול ותירת ית
 ארעא טבתא די קיים יי לאבדהיוד: יי למתבר ית קל בעלי דקבד מקדמך
 קמא די מליל יי: כ ארי ושאלנד קדך קמר למימר מא סהדנתא וקנמא
 ודינא די פקוד יי אלקנא וחקון: כא ותימר לקדך עבדן הוינא לפרעה
 במצרים ואפקנא יי במצרים בידא מקיפא: כב ויהב יי אחין ומוסתין רברבין
 ובישין במצרים בפרעה ובכל אנש ביתה לעינא: כג ונתנא אפק מסמן קדיל

רשי

שאסתה רואה את קביבותיך תועים אחריהם, הקדך לכהיר עליהם ביומרי: (טו) במסה.
 בשצינא ומצרים שנפיהו במים, שנאמר הנש הי בקרבנו (שמי י"ז): (יח) הישר והשוב.
 זו פשרה לפנים משורת הדין: (יט) כאשר דבר. ותיקן דבר ו הסתי את קל העם ותי
 (שמי כ"ג): (כ) כי ישאלך בנד מחר. יש קמר שהוא אחר ומן:

הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְהֵינוּ: כִּד וַיִּצְוֵנוּ יְהוָה
 לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־הַחֻקִּים הָאֵלֶּה לִירְאָה אֶת־יְהוָה
 אֱלֹהֵינוּ לְטוֹב לָנוּ כָּל־הַיָּמִים לְחַיֵּינוּ כִּהְיוֹם הַזֶּה:
 כִּה וצִדְקָה הָיְתָה־לָּנוּ כִּי־נִשְׁמַר לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־
 הַמִּצְוֹת הַזֹּאת לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ כַּאֲשֶׁר צִוֵּנוּ: ם
 שְׂבִיעִי ז א כִּי יָבִיֵאֵךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־
 אָמַתָּה בָּא־שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ וְנָשַׁל גּוֹיִם־רַבִּים ו
 מִפְּנֵיךָ הִחֲתִי וְהִגְרַנְשִׁי וְהֵאמְרִי וְהִכְנַעְנִי וְהִפְרֹזִי
 וְהִחֲזִי וְהִיבֹסִי שִׁבְעָה גּוֹיִם רַבִּים וַעֲצוּמִים מִמֶּךָ:
 ב וּנְתַנֶּם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהִבִּיתֶם הַחֶרֶם הַחֲרִים
 אֹתָם לֹא־תִכְרַת לָהֶם בְּרִית וְלֹא תִחַנֶּם: ג וְלֹא
 תִּתְחַתֵּן בָּם בְּהֵךְ לֹא־תִתֵּן לְבָנֹו וּבְתוֹ לֹא־תִקַּח
 לְבָנֶיךָ: ד כִּי־יִסֹר אֶת־בְּנֶיךָ מֵאַחֲרַי וַעֲבָדוּ אֱלֹהִים

אונקלוס

לַאֲעֵלָא יִתְנָא לְמַתָּן לָנָא יְת אַרְעָא דִּי קִיִּים לְאַבְהֵתְנָא: כִּד וּפְקֻדָּנָא יִי לְמַעֲבַד
 יְת כָּל קִנְיָנָא הָאֵלִין לְמַדְחַל יְת יִי אֱלֹהֵנָא לְטַב לָנָא כָּל יוֹמָיָא לְקִנְיֹוֹתְנָא
 כִּיּוֹמָא הַדִּין: כִּה וְנִכּוּתָא תְּהִי לָנָא אַרְי נִטְר לְמַעֲבַד יְת כָּל פְּסֻקְדָּתָא הָדָא קִדְם
 יִי אֱלֹהֵנָא בְּמָא דִּי פְקֻדָּנָא: א אַרְי וְעֵלְנָךְ יִי אֱלֹהֵךְ לְאַרְעָא דִּי אַתָּה עֲלַל לְמַתָּן
 לְמִוְרַתָּה וּיְתַרְךָ עֲמִמִּין סְגִיֹאִין מִן קִדְמָךְ חֲסִיִּי וְגִרְנִשְׂאִי וְאַמְרָאִי וּכְנַעֲנָאִי
 וּפְרֹזָאִי וְתוֹנָאִי וּיְבוֹסָאִי שִׁבְעָא עֲמִמִּין סְגִיֹאִין וְתִקְיֹוֹפִין מְנָךְ: ב וְיִמְסֻרְנֹוּ יִי אֱלֹהֵךְ
 קִדְמָךְ וְתִמְחַנְנֹוּ גְמָרָא תְּגַמַּר יְתַהוֹן לֹא תִגְזַר לְהוֹן קִנְם וְלֹא תִרְחַם עֲלֵיהוֹן:
 ג וְלֹא תִתְחַתֵּן בְּהוֹן בְּרִיתָךְ לֹא תִתֵּן לְבָרָה וּבְרַתָּה לֹא תִסַּב לְבָרָךְ: ד אַרְי יִשְׂעִי

רשי

א (א) ונשל. לשון השלכה והתנה, וכן ונשל הפרזל (דבי י"ט): (ב) ולא תחנם. לא תתן
 להם חן, אסור לו לאדם לומר "במה נאה נוי זה" דבר אחר, לא תתן להם תענה
 בארץ (ע"ז כ'): (ד) כי יסיר את בנך מאחרי. בנו של נוי בשוישא את בתך יסיר את
 בנך אשר תלד לו בתך מאחרי, למדנו שכן בתך הקא מן הנוי קרוי קנה, אבל כן בנך
 הקא מן הנזיה אינו קרוי בנך אלא קנה, שיהי לא נאמר על בתו לא תקח, כי תסיר

and exterminate thee from off the face of the ground. ¹⁶Ye shall not try the Eternal your God, as ye tried *him* in Massah. ¹⁷Ye shall diligently keep the commandments of the Eternal your God, and his testimonies, and his statutes, which he hath commanded thee. ¹⁸And thou shalt do *that which is* right and good in the eyes of the Eternal: that it may be well with thee, and that thou mayest go in and possess the good land which the Eternal sware unto thy fathers, ¹⁹To thrust out all thine enemies from before thee, as the Eternal hath spoken. ²⁰When thy son asketh thee in time to come, saying, What *mean* the testimonies, and the statutes, and the judgments, which the Eternal our God hath commanded you? ²¹Then thou shalt say unto thy son, We were Pharaoh's servants in Egypt; and the Eternal brought us out of Egypt with a strong hand: ²²And the Eternal shewed signs and wonders, great and evil, upon Egypt, upon Pharaoh, and upon all his household, before our eyes: ²³And he brought us out from thence, that he might bring us *in*, to give us the

רש"י

around you going astray after them, it felt the necessity specially to warn your about them. (16) נמסה IN MASSAH, when they went forth from Egypt: that they put Him to the test in respect to water, as it is said, (Ex. XVII. 7) *that they asked*, "Is the Lord amongst us or not?"¹). (18) הישר והטוב [AND THOU SHALT DO] THAT WHICH IS RIGHT AND GOOD [IN THE EYES OF THE LORD] — This refers to a compromise within the line of the law (within strict equity) (cf. Rashi B. Mets. 108a)²). (19) כאשר דבר [TO THRUST OUT ALL THINE ENEMIES] AS [THE LORD] HATH SAID — And where did He promise *this*? When He said, (Ex. XXIII. 27) "And I will confound all the peoples, etc.". (20) כי ישאלך בנג מחר WHEN THY SON ASKETH THEE — There is a usage of the word מחר that refers to a day that only comes after the lapse of some time and this is so here (i. e. it here means "in time to come", not "to-morrow").

NOTES

For Notes 1—2 see Appendix.

land which he swore unto our fathers. ²⁴And the Eternal commanded us to do all these statutes, to fear the Eternal our God, for our good all the days, that he might keep us alive, as *it is* at this day. ²⁵And it shall be righteousness to us, if we observe to do all these commandments before the Eternal our God, as he hath commanded us.

7. ¹When the Eternal thy God shall bring thee into the land whither thou goest to possess it, and hath cast out many nations before thee, the Hittites, and the Girgashites, and the Amorites, and the Canaanites, and the Perizzites, and the Hivites, and the Jebusites, seven nations more numerous and mightier than thou; ²And when the Eternal thy God shall have given them before thee, and thou shalt have smitten them, thou shalt utterly doom them *to destruction*; thou shalt make no covenant with them, nor be gracious unto them: ³Neither shalt thou intermarry with them; thy daughter thou shalt not give unto his son, nor his daughter shalt thou take unto thy son. ⁴For he will turn away thy son from following me, that they may serve other gods:

רש"י

7. (1) וּנְשַׁל *This is* an expression denoting casting away, and throwing to a distance, and similar is, (XIX. 5) "and the iron flies off" (וּנְשַׁל). (2) וְלֹא תַחַנֵּם *means*, THOU SHALT NOT ASCRIBE GRACE (חַן) TO THEM: it is forbidden to a person to say "How beautiful is this heathen". Another explanation: thou shalt not grant them a חַנִּיָּה, an encampment (a settlement) in the land (Ab. Zar. 20a). (4) כִּי יִסֹּר אֶת בְּנֵךְ מֵאַחֲרַי FOR HE WILL TURN AWAY THY SON FROM FOLLOWING ME — *i. e.*, the son of the heathen when he marries thy daughter, will turn away thy son (grandson) whom thy daughter will bear unto him from following Me. This teaches us, that thy daughter's son who is born of a heathen is termed *thy son*, but thy son's son, who is born of a heathen woman, is not termed *thy son*, but *her son*, for, you see, in regard to *the*

THE QUESTION OF THE WISE SON/DAUGHTER

Points from a Discourse by the Lubavitcher Rebbe זי"ע

כי ישאלך בנך תשל"ג

A FAMOUS PART OF THE HAGGADAH IS THE DESCRIPTION OF THE FOUR SONS OR DAUGHTERS. ONE IS WISE, one is challenged by Judaism, one is simple and one does not know how to ask. Let us try to understand what the Wise Son or Daughter is asking.

The questions from the children and the responses to them are actually found in the Torah, in different places, as explained by the Sages. Concerning the Wise Child we read¹: "When your child will ask you in the future 'What are the testimonies, statutes and laws which the L-rd our G-d commanded you?'"

Then you should tell your child 'We were slaves to Pharaoh in Egypt. And G-d took us out of Egypt with a strong hand...' After some more information about how we left Egypt through wondrous miracles, and that our goal was to get to the Land of Israel, this passage continues: "And G-d commanded us to carry out these statutes, to be in awe of G-d, so that things should always be good for us, to keep us alive till today."

The Haggada presents some of this information earlier, straight after the child asks the Four Questions. We can assume that the Wise Child listened attentively to this. In addition, suggests the Haggada, teach the Wise Child all the complex laws of Pesach.

But we can ask: what exactly is the Wise Child asking? The question about 'testimonies, statutes and laws' shows a good understanding of the idea that the Commandments are divided into three groups:

a) those which testify to an event, like Pesach itself which testifies to Going out of Egypt; b) statutes, which are beyond ordinary reason, like not to eat milk and meat together, and c) 'laws', such as not to steal, which are similar to laws instituted by most nations.

What more does the Wise Child want to know? Does he just want a comprehensive list of the Laws and Customs of Pesach?

The Lubavitcher Rebbe suggests that the question of the Wise Child is more subtle. It concerns the very nature of Jewish Law.

Our relationship with G-d, the Infinite, is very profound. How can it be expressed through simple practical laws? Wouldn't one expect a more spiritual form of religion?

This way of understanding the question also explains why the Wise Child says 'which the L-rd our G-d commanded *you*.' At first sight this seems similar to the question of the 'Wicked Son', the child who is challenged by Judaism, who asks "what is this service to you", excluding himself.

However, the fact that the Wise Child says the L-rd *our* G-d, shows he is not excluding himself like the 'Wicked Son'. But why does he say 'commanded *you*'?

He or she is emphasising 'you' to distinguish from the earlier generations of the Patriarchs and Matriarchs. Their form of Judaism was primarily spiritual. For example, the main thing the Sages tell us about Abraham was that he had great love of G-d. He and Sarah helped many people be inspired with the idea of G-d the Creator, without talking to them about Kashrut.

Why was there a change, why do 'you', the later generations, follow a more practical kind of Judaism?

The answer given to the Wise Child in the Torah is that the goal of life is to achieve a deep relationship with the Divine which is called 'supernal awe', a sense of awe which is so exalted that it inspires and lifts up the person in every particle of their being.

How can one achieve this? Through deep spiritual contemplation? On one level yes, partly. But even more by observing the practical laws of the Torah, which link us to the very essence of the Divine. This is why the wording of the answer to the Wise Child emphasises the statutes rather than the other two kinds of law, because every detail of Jewish teaching is actually like a 'statute', beyond ordinary reason, even though we might think we understand it².

By keeping these Divine Commands, reflecting on the idea that through them we are bonded with the Divine, we achieve 'awe' and its counterpart 'love', the spiritual dimension of Judaism. This is the most fulfilling aspect of our lives.

The Kabbalists tells us that our slavery in Egypt purified the world, so that mere practical action could lead to such intense spiritual effect³. Hence the answer to the Wise Child, as depicted in the Torah, begins 'We were slaves to Pharaoh in Egypt'. This is the introduction to the clarification of the meaning of practical action.

In the same way, our present trials through the many years of our own bitter Exile, have transformed the world so that it is now ready for the coming of the Messiah, hinted at with the word 'today'. Redemption is like 'day', compared with Exile which is like 'night'. The goal is that the night itself should shine. So next year, ^{may} we ~~will~~ celebrate Pesach in Jerusalem!

1. Deut. 6:20. See Rashi to Exodus 13:14. 2. That is why the verse concluding the response mentions only 'statutes', not 'testimonies' or 'laws'. 3. Hence the answer to the Wise Child stresses that we were slaves in Egypt.

Chabad Research Unit

cru@lubavitchuk.com - www.chabadresearch.net

Torah teachings are holy, please treat this page with care